

que idz se dessen soferte ['voluntària, benèvola'] *padoenssa*, en el *Libre Vert* de Benac anys 1326 i 1406 (159, 112); «per tot *padoenssa* et servitut», *Cart. d'Ossau*, 1336 (78.41). — 14 Ens cal reprimir un poc d'escàndol, en adonar-nos que Wartburg, en qualificar de «gallisch» el grup de *padoir* (i despatxant-lo en una trentena de ratlles, VIII, 50a), traïx el desconeixement del fet més elemental de la lingüística cèltica: la caiguda de tota P indoeuropea. Sort que comptava amb una «carta de Hubschmid»! 10 Pel que fa a *patu/pati*, fa com l'estruc quan fuig amagant el cap sota l'ala: discret silenci. — 15 Cf. Oranski, *Vvedénie v iránskuu Filologiiu*, 350. També s'ha suposat que el nom nacional dels afgans, *paštó/paštána* significués pròpiament 'el poble pastor'. — 16 El text de la inscripció no és prou clar, ni explícit, per saber si és un nom de persona, com s'ha dit provisionalment, o un topònim, que és el que la nostra identificació autoritza a creure. Gutenberg, que l'estudià primer, seguit per Weisgerber (*Rhenania Germano-Celtica*, 340), dubten que sigui nom cèltic o germànic; però ja la P- és indicatiu contrari a totes dues coses.

Patí, V. *tapí* (i *pota*) *Patíbul*, *patíbulari*, V. *patir* 25 *Patidor*, V. *patir* *Patifell*, V. *atuell* i *pertret* (TREURE) *Patilla*, V. *pota* *Patillo*, V. *pati* *Patillut*, V. *patilla* (POTA) *Patimanetes* ross. 'xuclamel' fr. *chèvrefeuille*, Jampy (Lliris --- *Canigó*, 10), J. Seb. Pons. «Al bosc floreix, *patimanetes!* / sota el ruixat' (*Rotllo del Carrer*, v. 17). Etimologia obscura: si no és que expressi el motiu folklòric de les criatures que en xuclen les floretes per gustar-ne la dolçor (cat. *xuclamel*, angl. *honey-suckle*) imaginant que *patimanetes* vingui d'una metàtesi de *mama-pitetes (dim. de *mama-pits*) 35 per comparació del nen que xucla la floreta amb l'infantó que mama la dolçor dels pits materns. La metàtesi hauria estat consumada, o consolidada, gràcies a una etim. pop. provocada per la quasi-sinonímia de *manetes*=*mans* i *patetes*=*potes*. Cf. les denominacions afins *ballmanetes* i *bambanera* (PAMPOL), i una explicació etim. complementària, i un poc diferent, a POTA *Patiment*, V. *patir* *Patimoll*, V. *patamoll* (PATI) *Patim-patam*, V. *patac* *Pàtina*, V. *paella* *Patinar*, *patinador*, *patinat*, *patinatge*, V. *pata* (POTA) 45 i *tapí* *Patiner*, V. *tapí* *Patinet*, *patineta*, V. *pata* (POTA) *Patínós*, V. *pàtina* (PAELLA)

PATIR, pres del ll. *patí* id. □ 1.ª doc.: 1585.

Mot introduït molt tardanament en català, probablement com a terme de predicació, de moral cristiana i d'humanistes. No s'usà a l'Edat Mitjana, en què no es troba mai altra cosa que *sofrir*: manca de fonament l'atribució a Llull que fa vagament *AlcM* d'unes paraules anònimes amb què vol encapçalar la història 55 del mot.¹

No en sé dades anteriors a un doc. de 1585, de la SdUrg.: «que farien *patir* a son pare injustament qu'ell havia fet los cuny» (CaCandi, *MischCat.*). No figura encara ni en els diccs. de JMarc, Aversó, Busa-N. 60

ni OPou; sí des del *DTO*. 1647: «*patir*: patior, peptior, tolero ---; *patir*, *sufrir* ab paciència: incredibili uti patientia ---». Després degué guanyar terreny a grans passes dins l'ús popular, com a expressió emfàtica, gràcies a la força afectiva que li conferia el record de tants passatges evangèlics i martiriològics, reforçada encara, en el S. XVI, pel de l'italià (on ja s'usa en el *Purgatorio* de Dante etc.); i avui s'ha generalitzat tant que maravella de pensar que no sempre vagi ser així.

A penes cal dir que és d'ús general d'un cap a l'altre del domini lingüístic: des de les Illes («eiv. *patí*: *padecer*», PzCabr.) fins al cap d'allà dels Pirineus: «isto doló me ha feto *patí* molto» Benasc (Ferraz, 84). Potser enlloc no ha pres tanta volada en la fraseologia popular com en el poble vulgar valencià: «no *patixca*» ens tranquil·litza, a propòsit de tot, el simpàtic poble menut d'aqueixes terres. I no cal dir que en trobaríem testimonis a grapats, i amb tots els matisos, en els escr. Renaix. de llenguatge més terral: «Si de cada deu llibres se'n follessin nou --- fins i tot no es *patiria* tan sovint de mal... de queixal i de migranya», «ens anàrem atansant al foc --- no ens calia --- sinó afegir de tant en tant llenya --- o atuir-lo: no *patièm* fred ni cap altre mal»; «el camí era rost --- no ens podia seguir --- com pantejava! --- —Quin noi més rossa —rondinà en Xaneta— --- a cada quatre passos --- li fan figa ets tendrumets; és un fàstic això! — Jo *patia* per l'un i per l'altre: vaig agafar en Lluís pel braç i l'ajudava», Ruyra (*La Parada*, 6, 40, 29). «El buscall del Soldat --- va aplanar-se damunt la testa d'En *Patiràs* --- En *Patiràs* està ara en el seu element, i no cal planye'l massa, perquè si no s'hi engrescarà --- i *patirà* més. TURRAI. En *Patiràs* en viu de les seves penes --- que si un dia no arribessis a *patir* et moriries d'enyo-rament --- jo no m'adono del goig ni del dolor només que quan el frueixen o el *patixen* els altres», Coromines (*Silèn*, pròleg, O. C., 10).

DERIV.: *Patidor*. *Patiment*. *Pativol* (?). *Patíbul* [1350, *Ordin. Palatines*], pres del ll. *patíbulum* id.; *patíbulari* 'sinistre, mortalment aclaparat' [Labèrnia 1864]: «Les nits *patíbulàries*», Coromines (*Presons Imag.*, cap. x, O. C., 873), «ens havien posat un ble molt escarrancit, fins que --- se'n va morir: la ruentor del moquis llençava una claror roja i somorta, que donava a l'escena un aspecte misteriosament *patíbulari*», (id., 91); «la lluna entrava per la finestra del celobert, com vesta lluminosa de la mort --- fins al peu mateix del vetllador, i donava un aspecte *patíbulari* a l'obra- 60 dor», id. (*Casa dels Podalls*, *Recés*, 127).

Pacient [Llull], pres del ll. *patiens*, -entis, participi actiu de *pati* 'suportar': «Un hom savi parlava ab un hom foyll --- les paraules del hom foyll eren --- sens tota rahó --- que'l hom savi sentí en son coratge moviment de ira --- ell se maraveyllà fortment de si mateix, com --- se era cambiat --- a ira; dementre --- se meraveyllava, la memòria hac deliberat a remembar --- les altres virtuts que a *paciència* ajuden contra ira --- pres *paciència* --- e al foyll hom fo *pacient* --- de dolces e humils paraules, ab les quals convertí lo foyll hom ---», *Merav.* (NCL. iv, 14.4), també *Blanq.* i,